

Пропозиції до проекту Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року

Розділ I «Економічне зростання» проекту Середньострокового плану доцільно доповнити пріоритетом 10. *Стимулювання сільського розвитку* у поданій нижче редакції, відповідно змінивши нумерацію подальших пріоритетів.

10. Стимулювання сільського розвитку

1. Основні проблеми, які мають бути вирішені у цій сфері

- звуження сфери прикладання праці у сільській місцевості, надмірно висока частка неформальної зайнятості у сільському господарстві;
- недостатнє врахування економічних інтересів сільського населення в процесі регулювання розвитку аграрного сектору, бідність і соціальна незахищеність селян;
- відчуженість сільських громад від вирішення питань аграрного сектору і сільської економіки загалом, нерозвиненість людського і соціального капіталу села;
- соціальна ізоляція сільського населення та низький рівень його лідерського потенціалу, що гальмує процеси децентралізації у сільській місцевості.

2. Ключові кількісні показники, якими характеризується ситуація

В процесі ринкового реформування аграрного сектору питання сільського розвитку майже повністю випали зі сфери впливу аграрної політики. Чисельність найманих працівників у сільському господарстві скоротилась від 2753 тис. осіб у 2000 р. до 687 тис. осіб у 2015 р. Ще понад 2,2 млн. осіб, тобто 78% загальної кількості зайнятих в сільському, лісовому та рибному господарстві, вважаються зайнятими в особистих селянських господарствах (неформальна зайнятість без реєстрації); вони практично вилучені із сфери дії трудового законодавства і соціального захисту населення. Грошові доходи сільських домогосподарств від економічної діяльності в розрахунку на одного члена домогосподарства на 20% нижчі, ніж у містах, оплата праці найманих працівників у сільському господарстві становить 75% від середньої в економіці. У половини сільського населення понад 60% сукупних витрат становлять витрати на харчування, що свідчить про надто високий рівень бідності на селі за структурним критерієм. Аграрний бізнес та інші підприємницькі структури, які використовують сільські природні, інфраструктурні та людські ресурси, недостатньо враховують інтереси і потреби місцевого населення, а сільські громади майже не залучені до участі у прийнятті рішень, що впливають на їх життєдіяльність.

На відміну від цього Спільна аграрна політика (САП) ЄС здійснюється на двох взаємопов'язаних рівнях: (I) – підтримка спільних аграрних ринків і незв'язані платежі, (II) – фінансування політики сільського розвитку. На заходи сільського розвитку у 2014-2020 рр. спрямовується 95,6 млрд євро, що становить 23,4% бюджету САП ЄС.

3. Мета, яку ми хочемо досягнути у середньостроковій перспективі до кінця року

Сформувані політику сільського розвитку європейського зразка, яка поєднувала б сільськогосподарське виробництво, сільський соціум і безпечне довкілля; забезпечувала конкурентоспроможність виробників, інтегрованих у сільський життєвий простір;

стимулювала мобілізацію місцевих активів та потенціалу сільських мешканців. У період до 2020 року зусилля будуть спрямовані за трьома напрямками: економічний розвиток сільських громад шляхом підтримки сімейних селянських та фермерських господарств, а також їх об'єднань; підвищення якості життя на селі за рахунок диверсифікації зайнятості і доходів населення за місцем проживання; розбудова лідерського потенціалу сільських мешканців для використання місцевих активів (саморозвиток громад).

4. Цільові кількісні показники, яких ми маємо досягнути в середньостроковій перспективі і до кінця року

- сформуванню комплекс нормативно-правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення можливості добровільної трансформації особистих селянських господарств (ОСГ) у сімейні фермерські господарства (СФГ), розвитку їх партнерства і співпраці;
- започаткувати систему стимулів для залучення малих виробників сільськогосподарської продукції до ланцюгів доданої вартості, а також до сфери надання послуг сільської гостинності;
- поліпшити умови розвитку мікро-, малого і середнього підприємництва у позааграрних сферах діяльності на селі,
- започаткувати формування спеціальної інституційної бази та організаційних структур для забезпечення спроможності Мінагрополітики проектувати, розробляти, моніторити і оцінювати впровадження майбутніх програм сільського розвитку.

5. Відповідність пріоритету Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, іншим стратегічним документам, міжнародним зобов'язанням, зокрема Угоді про асоціацію

Угодою про асоціацію між Україною та ЄС (Розділ 5, Глава 17 «Сільське господарство та сільський розвиток») передбачено співпрацю сторін зокрема шляхом поступового зближення політики та законодавства у сфері сільського розвитку.

Розпорядженням Кабінет Міністрів України від 23.09.2015 № 995-р схвалена Концепція розвитку сільських територій, основною метою якої є створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для сільського розвитку шляхом: диверсифікації економічної діяльності; збільшення рівня реальних доходів від сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на селі; приведення законодавства у сфері сільського розвитку у відповідність із стандартами ЄС тощо.

У Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схваленій розпорядженням Кабінет Міністрів України від 17.10.2013 №806-р. серед стратегічних цілей розвитку аграрного сектору передбачено сприяння розвитку сільських населених пунктів та формування середнього класу на селі шляхом забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення рівня його доходів.

6. Що уже було зроблено в попередній період

Міністерство аграрної політики та продовольства України розробило Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки, яка підтримана Національною радою реформ 9.11.2015р. Складовими цього документу є: Стратегічний пріоритет 6. «Розвиток агропродовольчих ланцюгів доданої вартості», напрям 6.5. «Підтримка малих сільськогосподарських виробників»; Стратегічний пріоритет 7. «Сільський розвиток – відродження українського села», напрям 7.1. «Підвищення якості

життя та диверсифікація господарської діяльності у сільській місцевості» та напрям 7.2. «Сільський розвиток за лідерства громад».

Прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 31 березня 2016 року № 1067-VIII.

7. Суть підходу, який пропонується реалізувати в середньостроковій перспективі

Формування рамкової політики сільського розвитку, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності сільських територій та сільських громад, у першу чергу через цільове використання ресурсів держави і донорів, що допоможе мобілізувати сільське населення, місцеві активи та ресурси.

8. Послідовність кроків, які планується зробити у 2017 році

Кроки	Пояснення, обґрунтування	Відповідальні, включаючи інші державні органи	Терміни (квартал)	Що дасть реалізація цього кроку (очікуваний результат)
1. Внести зміни до Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року.	Унормувати стимулювання створення та розвитку СФГ як стратегічного напрямку розвитку аграрного сектору.	Мінагрополітики Мінекономрозвитку Мінфін	2-й кв.	Підстави для державної підтримки сімейного фермерства.
2. Розробити і затвердити комплекс заходів з підтримки створення та діяльності сімейних фермерських господарств (СФХ), розвитку їх співпраці	Створення нормативно-правової бази підтримки сімейного фермерства	Мінагрополітики Мінекономрозвитку Мінфін	3-й кв.	Формування механізмів підтримки сімейного фермерства
3. Розробити і подати до ВРУ проект Закону України, спрямований на правове унормування особливих умов соціального	Забезпечення соціального захисту значної частини дрібних виробників с-г продукції.	Мінагрополітики Мінсоцполітики Пенсійний Фонд	3-й кв.	Стимулювання добровільної трансформації ОСГ у сімейні ФГ.

страхування членів сімейних фермерських господарств.

4. Супроводження у Верховній раді України проекту Закону України №2232а «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму».	Правове унормування надання послуг сільської гостинності ОСГ і СФГ.	Мінагрополітики	2-й кв.	Розширення сфери прикладання праці у сільській місцевості.
5. Розробити Концепцію Державної цільової програми сільського розвитку на період до 2025 р.	Визначення пріоритетів сільського розвитку, цілей, завдань та напрямів їх реалізації.	Мінагрополітики НАН України НААН України	4-й кв.	Створення умов для запровадження державної підтримки заходів сільського розвитку.

**Голова Координаційної ради
Мережі сільського розвитку,
член-кореспондент НАН України**

О.М. Бородіна